

VIRJE

na razmeđu stoljeća

ZBORNİK 8

VIRJE NA RAZMEĐU STOLJEĆA
ZBORNİK 8

Urednici

Akademik Dragutin FELETAR
Mr. sc. Dražen PODRAVEC

Urednički odbor

Mirko PEROK (predsjednik), Marica CIK ADAKOVIĆ, Dragutin FELETAR,
Kristina FILIPOVIĆ, prof. dr. sc. Hrvoje PETRIĆ, Dražen PODRAVEC

Fotografije

Nove fotografije: Arhiv Općine Virje, Dragutin FELETAR, Petar FELETAR, Kristina FILIPOVIĆ
Stare fotografije: fototeke Dražena PODRAVCA i Dragutina FELETARA

Unos teksta

Marija BRADARIĆ

Grafička priprema

Saša BOGADI

Nakladnik

Općina VIRJE

Za nakladnika

Mirko PEROK, načelnik

Sunakladnik

Družba Braća Hrvatskoga Zmaja
Zmajski stol u Križevcima

Izvršni nakladnik

Izdavačka kuća MERIDIJANI

Za izvršnog nakladnika

Petra SOMEK

Tisak

BOGADIGRAFIKA, Koprivnica
Listopad 2018.

ISBN 978-953-239-152-7

KAZALO

25 GODINA DJELOVANJA OPĆINE U VIRJU (1993.-2018.)

Kristina FILIPOVIĆ, Mirko PEROK, Dragutin FELETAR 7

ARHEOLOŠKA TOPOGRAFIJA I REZULTATI ISKOPAVANJA U OKOLICI VIRJA

Robert ČIMIN 38

DVA SREDNJOVJEKOVNA POSJEDA NA POTOKU ZDELJI

Ranko PAVLEŠ 46

ŽIVOT U VIROVSKOJ PODRAVINI NA KRAJU 19. I POČETKOM 20. STOLJEĆA

Dragutin FELETAR 54

SVETA ANA I ŠEMOVCI - 150 GODINA U SASTAVU VIROVSKE ŽUPE

Nikola CIK 58

GLUMIŠNA DRUŽINA VIRJE I NJEZINE ZVIJEZDE

Dražen PODRAVEC 69

TRI VIROVSKA ODLIČNIKA ROĐENA 1882. GODINE

Dražen PODRAVEC 82

145 GODINA ORGANIZIRANOG ŠUMARSTVA NA PODRUČJU OPĆINE VIRJE

Zvonimir IŠTVAN 105

PRILOG POZNAVANJU DJELATNOSTI HRVATSKE PUČKE SELJAČKE STRANKE U VIRJU (1904.-1910.)

Hrvoje PETRIĆ 126

EKOLOŠKI ODGOJ U VIRJU

Dražen PODRAVEC 142

ŠEMOVČAN, KIPAR I GORIČAR ĐURO ZVONAR <i>Ivica ZVONAR</i>	166
POSLJEDNJA BITKA FRANCUSKOG PODRAVCA, MARIJANA ZUBANOVIĆA <i>Mauricij FRKA PETEŠIĆ</i>	171
LET IZNAD BILOGORSKOG GNIJEZDA - ŠEMOVCI <i>Vjekoslav PRVČIĆ</i>	175
POVIJEST ŽENSKE KOŠARKE TE USPJESI ŽENSKOG KOŠARKAŠKOG KLUBA PODRAVAC VIRJE <i>Nataša SUŠANJ</i>	182
KOŠARKAŠKI KLUB “PODRAVAC” IZ VIRJA, 1975.-2018. <i>Miroslav BABIĆ, Željko HORVAT</i>	189
110 GODINA NOGOMETNOG KLUBA I ŠPORTSKOG DRUŠTVA “PODRAVAC” IZ VIRJA, 1908.-2018. <i>Miroslav BABIĆ, Željko HORVAT</i>	199
MIHOLJANCI (ZDELJA) - POVIJESNE CRTICE <i>Ivan (Janko) VLAŠIČAK (1879.-1935.)</i>	202
IN MEMORIAM - MARTIN MATIŠIN	215

145 GODINA ORGANIZIRANOG ŠUMARSTVA NA PODRUČJU OPĆINE VIRJE

Zvonimir IŠTVAN

POVIJEST ŠUMARSTVA NA PODRUČJU OPĆINE VIRJE

Još od sredine 16. stoljeća pa do 1871. godine, područje današnje općine Virje nalazilo se pod upravom Vojne krajine, koja je osnovana i djelovala kao obrambeni sustav protiv prodora Osmanlija u ove krajeve. Vojna krajina i sve njene institucije ukinute su carskim manifestom 8. lipnja 1871. godine, između ostalih i virovska kumpanija. Od 2. kolovoza 1871. godine Virje postaje središtem kotarske oblasti, odnosno političke i civilne uprave.¹

Nakon ukidanja kmetstva 1848. godine i ukidanja Vojne krajine 1871. godine, odvajaju se vlastelinske i državne šume te se stvaraju nove kategorije vlasnika šuma, imovne općine i zemljišne zajednice. Ukidanjem Vojne krajine osnivane su imovne općine pa je na ovome području osnovana Đurđevačka imovna općina (ĐIO) sa sjedištem u Bjelovaru. Od 1871. godine na snazi je i *Privremena naredba o upravi, gospodarenju i uživanju općinskih šuma u Kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji*, a već 1873. godine donijet je *Zakon o imovnim općinama u hrvatsko – slavonskoj vojnoj Krajini* u kojem se određuje osnivanje Gospodarskog ureda i šumarija s minimalnim brojem šumarskih stručnjaka. Spomenuti zakon je kao prvi zadatak Gospodarskog ureda odredio izradu plana gospodarenja pod nazivom

Opći nacrt šumske radnje na osnovu kojeg se svake godine mora izraditi *Nacrt o sječbi drva i o tezanju*. *Diobnom odlukom c. i kr. povjereništva G. V. Abth. Forst Nro 637*. Od 1. ožujka 1874. godine, ĐIO su dodijeljene šume i šumsko zemljište površine 44.445,00 ha s ukupnom drvnom zalihom od 4.642.410 m³, odnosno 105 m³/ha. Od ukupne površine obraslo je 39.562 ha, čistine čine 2.011 ha, neplodno je 729 ha, a *gruntovno reklamiranih*² površina provedenih na ĐIO bilo je 1.879 ha te 264 ha neprovedenih.³ U Šumarskom listu broj 9/1885. i 2/1892. nalazi se podatak da je diobom površina šuma 77.295 rali (44.480 ha) s drvnom zalihom od 6.240.000 m³ (140 m³/ha) i ukupnom vrijednosti 9.878.575 forinti.⁴

Uređivanjem šumskog posjeda i novim otkupima šuma i šumskih zemljišta površina se povećala i godine 1930. iznosi 45.675,21 ha od čega je obraslo 40.989,30 ha, pod čistinama je 2.444,10 ha, neplodno je 1421,26 ha, a pod reklamacijama je 820,55 ha.⁵

Upravo se 1874. godina smatra početkom organiziranog podravskog šumarstva, mada je još Zakonom iz 1871. godine, *Naputkom A* bilo propisano

1 MATIŠIN, Martin: *Civilna uprava od 1871. do 1945.* // Virje na razmeđu stoljeća IV, Virje: Zavičajni muzej Virje, 1991., 33.–34.

2 Ovdje se radi o spornim, manjim privatnim posjedima.

3 *STO GODINA ŠUMARSTVA BILOGORSKO PODRAVSKE REGIJE*. Bjelovar: Združeno šumsko poduzeće Bjelovar, 1974.

4 <http://sumlist.sumari.hr/188509.pdf>, 398. (31.7.2018.); <http://sumlist.sumari.hr/189203.pdf>, 108. (4.8.2018.).

5 BARANAC, Slobodan: *Šumsko gospodarstvo imovnih opština*. Beograd: Ministarstvo šuma i rudnika, 1933., 47.

potrajno šumsko gospodarenje.⁶ Potrajno gospodarenje je temeljno načelo hrvatskoga šumarstva koje ima za cilj očuvanje prirodne strukture i biološke raznolikosti šuma te trajno povećanje stabilnosti i kakvoće gospodarskih i općekorisnih funkcija šuma.

Budući da je 1873. godine donijet zakon o imovnim općinama, a 1874. godine su diobom imovne općine dobile šume i šumsko zemljište na upravljanje, za pretpostaviti je da je formalno-pravno šumarija Novigrad počela s radom 1874. godine. Kako je Virje postalo središtem kotarske oblasti od 1871. godine, šumarija Novigrad dobiva nastavak u *Virju* pa u službenim šumarskim tiskovinama toga vremena nalazimo nazive: šumarija Novigrad/ska broj 1 u Virju. Ovakav naziv šumarije nalazimo do 1888. godine, a od 1889. pa do 1892. godine spominje se šumarija Novigrad broj 1. Godine 1893. dolazi do reorganizacije pa brojem 1 postaje šumarija Koprivnica, brojem 2 šumarija Novigrad, brojem 3 šumarija Đurđevac, brojem 4 šumarija Bjelovar, brojem 5 šumarija Rača i brojem 6 novoformirana šumarija Gola.

Šumska uprava u Novigradu (šumarija) bila je smještena u kući na broju 207 (danas je na tom mjestu Poljoprivredna ljekarna Agronom) zvanom »mala štacija« u kojoj je stanovao natporučnik Waberer. Izgradila ju je Đurđevačka krajiška pukovnija, a nakon razvojačenja prelazi u vlasništvo financijskog erara, koji ju prodaje 1880. godine Đurđevačkoj imovnoj općini za ured šumarije Novigrad i stan za upravitelja.⁷ U ovoj zgradi živio je i nadšumar Juraj Franješ sa suprugom Marijom r. Vartić, sinovima Mijom i Jurajem te kćerkom Paulom sve do proljeća 1916. kada je premješten u Bjelovar. Nakon njega u ovoj kući od 1927. do 1929. stanuje nadšumar Vladimir Odžić sa suprugom Marijom r. Šepić i kćerkom Bojanom. Odžić je bio i direktor Direkcije šuma ĐIO⁸

Ova šumska uprava, odnosno šumarija, obuhvaćala je šume na obroncima Bilogore s 8 srezova (označene brojevima od 13 do 20) i nizinske šume uz Dravu, srezove 21 i 22. Srezu 13 pripadale su šume oko mjesta Gornji Mosti (527,30 jutara), sre-

zu 14 Srednji Mosti (388,30 jutara), 15 Donji Mosti (1016,57 jutara), 16 Javorovac (1066,73 jutara), 17 Donje Zdjelice (686 jutara), 18 Srdinac (1033,66 jutara), 19 Borovljani (816,81 jutara), 20 Bakovčice (1211,89 jutara), 21 Jeduševac (638,85 jutara), a srez 22 su činile šume uz Gabajevu Gredu i Molve (Sušinski berek) s površinom od 1133,35 jutara.

Ukupna površina Šumske uprave Novigrad iznosila je 8.519,71 jutro. Srezu 17 pripadale su šume oko naselja Donje Zdjelice (Kostanjevac, Selišće, Barberov jarak, Sočev-Kokotičev jarak, Duginov jarak, Peteranski jarak, Lukin jarak, Tarkovac i Trnovka) s površinom od 686 jutara.⁹

U vremenskom razdoblju s kraja 19. i početka 20. stoljeća, šumskom upravom odnosno šumarijom Novigrad upravljali su šumari navedeni u tablici 1. Prema podacima iz tablice vidljivo je da nije poznato tko je šumarijom upravljao od njenog osnivanja 1874. pa do 1.8.1883. godine. Također, Ivan Hrska je upravljao šumarijom do pred kraj 1940. godine kada je premješten za kotarskog šumarskog referenta u Karlovcu.¹⁰ Nakon njegovog odlaska iz Novigrada, nije poznato tko ga je zamijenio te koliko dugo je upravljao šumarijom.

Tablica 1. Upravitelji Šumske uprave Novigrad u razdoblju od 1883. do 1940. godine

Ime i prezime šumara/upravitelja	Razdoblje upravljanja	
	od	do
Aleksander pl. Köröskényi	1.8.1883.	30.4.1888.
Đuro Ciganović	1.5.1888.	31.8.1888.
Dragutin Lasman	1.9.1888.	31.8.1889.
Julije Vraničar	1.9.1889.	31.8.1894.
Josip Borijanec	1.9.1894.	28.2.1895.
Dragutin Wiethe	1.3.1895.	31.3.1905.
Juraj Franješ	1.4.1905.	31.3.1917.
Vladimir Odžić	1.4.1917.	23.3.1924.
Marko Šuveljak	24.3.1924.	22.4.1924.
Vladimir Odžić	23.4.1924.	31.3.1925.
Hinko Runjer	1.4.1925.	30.9.1925.
Marko Šuveljak	1.10.1925.	31.10.1925.
Ivan Rotter	1.11.1925.	30.4.1930.
Stjepan Cestar	1.5.1930.	30.3.1936.
Ivan Hrska	31.3.1936.	1940.

IZVOR: MADJER, Blaž: Časti i dobru zavičaja. Zagreb: 1937., 189.

6 STO GODINA ŠUMARSTVA BILOGORSKO PODRAVSKE REGIJE. Bjelovar: Združeno šumsko poduzeće Bjelovar, 1974.

7 MADJER, Blaž: Časti i dobru zavičaja. Zagreb: 1937., 150.–178.

8 Status animarum župe Novigrad Podravski. (14. 4. 2018.).

9 MADJER, Blaž: Časti i dobru zavičaja. Zagreb: 1937., 189.

10 BIŠKUP, Josip: Hrvatski šumarski životopisni leksikon, knjiga 2 (G-K). Zagreb: Tutiz Leksika, 1987., 169.

Slika 1. Dragutin Lasman (Otočac 1864. - Karlovac 1930.), jedan od upravitelja šumarije Novigrad u razdoblju od 1888. do 1889. godine (<http://www.sumari.hr/sumari/kart.asp?id=9978>).

Kakvo je stanje šuma u prošlosti bilo na području današnje općine Virje saznajemo iz opisa karte iz 1782. godine, gdje za šume naselja Donje Zdeljice stoji: »Uzvisine s obje strane (potoka Zdelje) obrasle su šumom visokih stabala i gustog grmlja i kroz njih se ne može napredovati izvan polja položenih između njih, osim uobičajenim i na planu označenim putovima.« Nešto je nepovoljnija situacija oko mjesta Jabučata, gdje: »Šume na uzvisinama prema jugu i zapadu imaju mnoga goletna mjesta ili polja, visoka stabla s gustim grmljem i nemaju prolaza.« U opisu mjesta Miholjanec stoji: »Šuma Ravnica ima visoka stabla i gusto grmlje i kroz nju se bez na planu zabilježenih putova ne može proći.« Slična je situacija i u mjestima Hampovica: »Šumovita mjesta na dolinskim stranama (misli se na nizine uz potok Hotovu odnosno Šemovec) obrasla su visokim stablima i gusto zarasla grmljem« i Šemovci: »Šumovita mjesta na obim strana doline (potoka Hotova) vidljiva u okolici mjesta imaju sasvim miješano drveće-visoka stabla i gusto zaraslo grmlje.« Najlošija je situacija na području mjesta Virje, odnosno na izlazu iz Virja prema Molvama: »Šuma koja se nalazi u ovdăș-

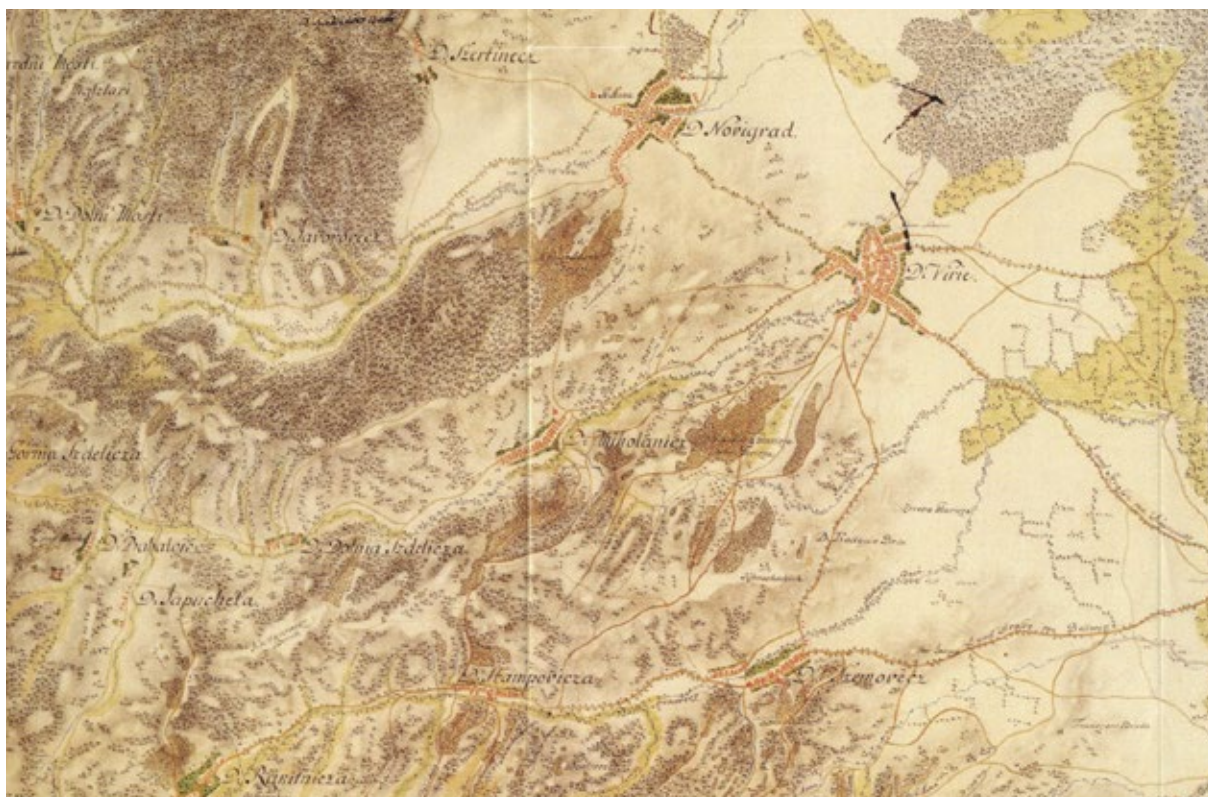
njem kraju, s obje strane potoka Zdelje, na njegovu utoku u veliku baru ima malo visokih stabala, većinom se sastoji od gusto zarasloga grmlja, kroz koje se ne može proći izvan prolaznog puta.«¹¹

O stanju šumarstva u Kotaru Virje¹² 1883. godine u Šumarskom listu piše kotarski šumar u Virju, Martin Starčević.¹³ On je tijekom 1882. godine obišao cijeli virovski kotar (ukupno je 168 dana bio na putu) i snimio situaciju na terenu te između ostalog tada piše: ... Prije spomenuh da ovaj kotar broji 7988 prijavljenih šumskih prekršajah, a gdje su neprijavljeni! U drugih predielih, gdje je mara, ljubavi i volje za šumarstvo, bi se vodile stroge iztrage i potraživala sredstva, kako da se na put stane tomu haranju – kod nas pako bude istom nakon jedne ili dvie godine pozvat na likvidaciju – ako dodje dobro – ako ne, još bolje – prestupnik bude odsudjen iz ogluhe – a tada u mjesto da se dosudjena odšteta utjera – spravi se prešlušni kazneni registar u trajno stanje mira. Imade seljakah, koji su cieli svoj posjed prepisali na ženu, dugujući imovnoj občini po 200 do 400 for. radi samih šumskih štetah, da im nebi tobogže poslie bio prodan. Branjevine većinom su uništene, grabe zarušene, plot raztrgan – narod znajući da će istom nakon godine ili dvie biti pozvat na račun, a na platež odštete nikada pritjeran, nastoji sve svoje potreboće kao: sol, obuću, porez, svietlo itd. iz šume namiriti, pa nebude li naskoro otomu lieka, bojat se je, da će nas morat poput Mlietčanah proklinjati, i

11 VALENTIĆ, Mirko: *Hrvatska na tajnim zemljovidima 18. i 19. stoljeća – Đurđevačka pukovnija*: Hrvatski institut za povijest, Zagreb – 2003., 145.–157.

12 Tadašnji Kotar Virje obuhvaćao je područje od Apatovca kod Križevaca do Turnašice kod Virovitice sa 47.000 rali šuma, 65 sela i 8650 selišta. U sastavu kotara su bile političke općine Pitoča, Đurđevac, Virje, Novigrad, Peteranec i Sokolovac. Kotarske šume lugar je morao obići barem 4 puta godišnje i o stanju šuma načiniti izvješće.

13 Kotarski šumar u Virju, Martin Starčević postao je pravim članom Hrvatsko-slavonskoga šumarskoga društva 1.1.1881. godine. Starčević je rođen 1854. godine u Ličkom mjestu Žitnik, a apsolvirao je na Gospodarskom i šumarskom učilištu u Križevcima 1879. godine. Radio je kao šumar kod Otočke i Đurđevačke imovne općine. Bio je upravitelj šumarije Đurđevac 1888., 1889. i 1890. godine. Jedno vrijeme bio je i ravnatelj »Banke za Podravinu«. Surađivao je u časopisu Šumarski list pišući o problematici imovnih općina i komentirajući tadašnji zakon o šumama. Umro je u 54. godini života u Đurđevcu. <http://sumlist.sumari.hr/188102.pdf> (26. 2. 2015.), www.sumari.hr.

Slika 2. Šumske površine oko naselja Virje na prvoj vojnoj karti (Jozefinska izmjera 1763.-1787.) Austrijskog carstva (www.mapire.eu).

suznima očima sjećati se današnje uprave. U Virju, 2. srpnja 1883.¹⁴

Nekoliko godina kasnije o stanju šuma kojima gospodari Šumarija Novigradska u Virju i osobnim komentarima o načinu gospodarenja šumama ovog područja, dao je kotarski šumar Julio Vraničar, također u jednom od Šumarskih listova. On navodi da se »Skoro kod svih imovnih občina tuže pravoužitnici, da dobivaju premalo drva za ogriev, pa dočim možemo posve zadovoljni biti još sa sadanjom obskrbom s drvi, jer ovom nedostatku leži krivnja u razsipnosti s drvi samih pravoužitnika u njihovu kućanstvu, to je izgled i budućnost svakako ozbiljan, čim populacija veća bude«. Nadalje piše: Gojitba (misli na uzgajanje postojećih te obnovu i podizanje novih šuma) šuma imovnih občina sastoji se jedino u »nekakvoj« sjetvi i sadnji, te u gajenju i proredjivanju šume. Potonje preduzima se u novije vrijeme ponajviše samo u tu svrhu, da se namire ogrievom oni pravoužitnici, koji se nisu mogli u sječinah do-

spjele šume s drvi namiriti. Za sjetvu i sadnju reko, da je nekakva, jer se malo obaziremo na sličnu takvu radnju u drugih zemaljah, a nemarimo ni za pisane ciele knjige o izboru vrsti drveta, uzgoja, o razlikovanju tla itd. Glede izbora vrsti drveta naročito spominjem, da je ovdje a valjda i po drugih imovnih občina Podravine i Posavine nastala, reč bi, prava manija za crnogoricom. Smreka, jela, da i ariš su danas na dnevnom redu. U daljnjem tekstu komentira da je do pomame za crnogoricom došlo iz razloga jer je proizvodnja tih vrsta dosta jeftina i kako je nakon čistih sječa puno lakše podići novu mladu šumu nego li to raditi s autohtonim vrstama kroz oplodne sječe, što je puno teže i zahtjevnije. Također navodi da u novigradskoj šumariji nema puno crnogorice osim nekoliko borika s običnim borom koji su još za vrijeme Vojne krajine podignuti vjerojatno na takovih plešina, na kojih se prirodnim načinom gajenja još od prije postojeća listača nije mogla podignuti. Dotična mjesta bijahu po svoj prilici plandišta za marvu kroz dugo vrijeme, te ih moradoše umjetno pošumiti. O crnogorici u Podravini nadalje zaključuje kako su postojeći borici prekrasni i

¹⁴ <http://sumlist.sumari.hr/188305.pdf>, 251.-252. (31. 7. 2018.).

Slika 3. Đurđevačka imovna općina sa sjedištima kotarskih šumarija i granicama nadležnosti (BARANAC, Slobodan: Šumsko gospodarstvo imovnih opština. Beograd: Ministarstvo šuma i rudnika, 1933.).

kako šumar u njihovom razvoju ne treba puno učestvovati sve do kraja ophodnje, ali Vraničar već tada daje odličan savjet šumarima: *Ova vrst crnogorice može se dakle za nuždu, ali samo prelazno još dalje uzgajati; nu nipošto ne valja, da se trajno i na velikih površina goji.* Na žalost i sramotu velikog broja šumara, ovaj savjet nije dobro došao do onih koji su 60-ih godina prošlog stoljeća odlučivali i propisivali unos crnogorice u ove naše krajeve (poglavito uz rijeku Dravu i područje kojim je gospodarila šumarija Repaš) tako da se neke šumarije još i danas bore s obnovom tih površina zbog štetnika koji su crnogorične sastojine doslovno poharali.

Vraničar nastavno u svom tekstu konstatira kako je pitomi kesten skoro potpuno nestao iz šuma jer su stari kestenici posječeni, a novi se ne sade jer je sjeme tobože skupo i jer bi se zasadjeno sjeme opet pokralo. Za područje uz Dravu piše kako: *krasno bi uspjevala srednja šuma, u kojoj bi glavna tvarina nadstojnog drvla bila hrast, briest i jasen.* No, ovakav tip šume bi bio nepovoljan za ovaj kraj, jer je uzgoj teži, a izostala bi i paša u njima, zaključuje Vraničar. *Trenutno u nas imademo mladih čistih hrastika, koji će dozrijeti tek za kojih 60 do 100*

*godina, pak su se već liepo pročistili i dalje se čiste, te bi bilo u horu, da ih sada zaštitnim drvljem podsadimo, a poslije možemo lako tu vrst pridržati i pravilnu srednju šumu stvoriti. Zemljište oko Drave prodaje se jutro po 200 i 300 for., a šumišta, koja su jur rabljena za oranje i sijanje, iznajmljuju se i nakon pet do osam godina još uvijek za godišnjih 15 do 20 for. po jutru, iz česa je vidjeti, da je tlo izvrstne plodnosti i da neima nikakove koristi od nekih ovdašnjih šuma, u kojih ima jedva 5 do 15 prestarih hrastova po jutru. Prema tomu trebalo bi, da odsad intenzivnije šumarimo i da se latimo od agrikulturnog gospodarstva slobodnijeg šumarskog poslovanja.*¹⁵

Prethodno je već spomenuta problematika opskrbe pravoužitnika ogrjevnim drvom, ali i župni ured u Virju je imao problema s opskrbom ogrijeva koje je od osnivanja Vojne krajine pa sve do 1875. godine dobivao besplatno. Naime, 1875. godine Imovna općina Đurđevačka donijela je odluku da katoličkim svećenicima više ne daje drvo za ogrjev besplatno, već ga moraju plaćati. Tako je župnik Šantuš sve do 1878. godine morao kupovati drvo, da bi 18. prosinca 1877. godine visoka kraljevska zemaljska vlada donijela naredbu da su imovne općine Đurđevačka i Križevačka dužne katoličkom svećenstvu izdavati drva besplatno. Ovom naredbom župnik je besplatno dobio 10 hvati, a kapelan 4 hvata drva (1 hvat je 4 prm). No, kako je u župi Virje 7. srpnja 1877. godine sistematizirano mjesto i za drugog kapelana, isti nije dobio drva pa se župnik Šantuš žalio županu Bjelovarske županije, koji ga upućuje da se po tom pitanju obrati šumskogospodarstvenom uredu imovne općine Đurđevačke. Imovna općina svojim dopisom od 6. svibnja 1878. donosi sljedeće rješenje: *Namještanje drugoga duhovnoga pomoćnika uzima ovaj ured na znanje, te izdaje ujedno kotarskoj šumariji u Virju nalog, da do konačnoga rješenja patronatskog pitanja u nadi naknade za dobro stojeća deputatna drva drugoga kapelana za god. 1877./8. pošto je vrijeme sječe proš-*

15 <http://sumlist.sumari.hr/189108.pdf>, 373.–377. (2. 3. 2015.).

lo u iznosu od 4 hvata kod doznake buduće jeseni u račun uzme. U slučaju pako priেকে potrebe može ih i odmah doznačiti. Šumsko gospodarstveni ured. U Belovaru dne 6. svibnja 1878.

Malin v. r. nadšumar.

Višegodišnje dopisivanje sa županom, uredom imovne općine i s općinom Virje glede dobivanja besplatnog ogrjeva, konačno je dalo rezultata pa je župnik Martin Šantoš na kraju cijele te priče u spomenicu zapisao: *I tako se je kat. svećenstvo nekadašnje belovarske brigade natrag dočepalo do svoga staroga prava glede gorievnog drva i to najvećma trudom i mukom virovskog župnika Martina Šantuš, kojemu je sa pružanjem nekotjih službenih dokaznicah u toj borbi uz bok stajao velč. gosp. Marko Horvat župnik Molvarski, ova dvojica jedina se na tom polju borahu, a boreći se za pravo takodjer i pobjediše. Bog jim naplatio trud!*¹⁶

Važnu ulogu u popularizaciji i informiranju javnosti, ali i samog šumarskog osoblja imao je Šumarski list, glasilo Hrvatsko-slavonskoga šumarskoga društva (HSŠD), koji neprekidno izlazi još od 1877. godine. Upravo u tom glasilu nalazimo mnogo vrijednih podataka koji se odnose na šumarstvo i lovstvo na području današnje općine Virje. Između ostalog iz tog glasila saznajemo tko su bili šumari u to vrijeme, kakvo je stanje šuma bilo, o problematici gospodarenja šumama, o nekim značajnim i rijetkim događajima vezanim uz šumarstvo i lovstvo kao i mnogo drugih korisnih informacija. O članovima Hrvatsko-slavonskoga šumarskoga društva, odnosno o šumarima koji djeluju na području tadašnje Novigradske šumarije i Virja saznajemo također iz jednog broja. Tako su kao članovi II. razreda HSŠD još 1876. godine postali šumari Šumarije Novigradske br 1. u Virju: Franjo Škaurin, Pero Kolarac, Jakov Maleković i Stjepan Marinčić, a već sljedeće godine i Martin Hunjeta te Mirko Slukić. Deset godina kasnije u društvo se učlanjuju i Jakob Grahovac, Nikola Hanžeković, Stjepan (Stev) Jakopović, Mio Kranjec, Bolto Kovaček, Martin Kovač, Tomo Petrović, Stjepan Požgaj, Josip Petras, Andro Prelac, Martin Pinter, Makso Renac, Ladislav Turčić, Tomo Vuičić, Petar Vinković i Gjuro Žarković.¹⁷

Iz jednog zapisa saznajemo i o prvom odstrije-ljenom vepu na području današnje općine Virje. Dana 12. studenoga 1897. godine, tadašnji zakupnik virovskog lovišta je s četvoricom lovočuvara (nadziratelja) svog lovišta organizirao lov nakon što mu je dojavljeno da je u jednom kukuruzu vepar napravio veliku štetu. Evo kako je opisan taj događaj u Šumarskom listu broj 11 iz 1897. godine: *Vepar u virjanskoj šumi. Dne 12. o. mj. javljeno je zakupniku lovišta obćine Virje, da je u jednoj kukuruzi, koja je tik uz šumu, vepar silnu štetu načinio. On se je sa svoja četiri nadziratelja lova i to: Franjom Madjerićem, Jakobom Vukresom, Boltom Ivurekom i Markom Cvetkovićem uputio na lice mjesta u šumu, te su u istinu pronašli trag veprov. Onaj okoliš obkoliše njih petorica, te uz kratko iztraživanje u istinu digoš sa brloga iz jedne gudure vepra, koji krene proti lovcu Jakobu Vukresu. Puška plane, a vepar, pogodjen kroz vrat u pluća, padne, na što mu Vukres i iz druge cieve za veću sigurnost pošalje ubojito tane u trbuh, te se isti više nije digo. Vepar je bio dug 170 cmt., težak 153 kilograma, dočim mu je glava od ušesa do gubca 50 cmt. duga bila. To je riedak gost ovdje, dapače ne pamte stari ljudi, da li je za njihove pameti ikad bio u našim krajevima.*¹⁸ Lovište Virje je zakupljeno na dražbi koja je održana 23. srpnja 1895. godine.¹⁹

Šumari u to vrijeme, osim Šumarskog lista imaju još jedno glasilo koje izlazi na godišnjoj razini, a to je Hrvatski šumarski koledar. U tom glasilu je za svaku godinu sastavljen šematizam zaposlenih šumara i šumarskog osoblja (imenom i prezimenom te funkcijom) u kraljevskim i kotarskim šumarijama te na pojedinim vlastelinstvima. Upravo iz tih koledara doznajemo brojno stanje šumara po šumarijama, također i tko su bili upravitelji šumarija, ali i kretanje osoblja po šumarijama i lugarijama.

Godine 1890., o šumama na području Hampovice brine lugar Josip Prelec, a na području Šemovaca Bolto Vinković stariji. Godinu dana kasnije spominje se samo lugar Prelec u Hampovici, kao i 1892. godine. Već 1893. godine svoje lugare imaju i Donje Zdjelice (Stefan Krančić), Miholjanec (Josip Prelec), Šemovci (Bolto Vinković st.) i Hampovica (Janko Vodogažec).²⁰

16 Spomenica župe Virje.

17 <http://sumlist.sumari.hr/188702.pdf>, 96. (2. 3. 2015.).

18 <http://sumlist.sumari.hr/189711.pdf>, 536. (26. 2. 2015.).

19 Lovačko-ribarski viestnik IV, 8 (kolovoz 1895.), 139.

20 Hrvatski šumarski koledar za godine od 1880. do 1893.

Iz tablice *Brojno stanje nadlugara i lugara kotarske šumarije Novigrad Podravski u Virju u razdoblju od 1885. do 1913. godine*, za godinu 1893. vidljivo je povećanje broja lugara u odnosu na proteklo razdoblje. Ovo povećanje se odnosi na novo zapošljavanje lugara jer će naredne godine već postojeći lugari potpasti pod kotarsku šumariju Gola, koja je osnovana 1893. godine i djeluje na pet lugarija pa je stoga broj lugara 1894. godine u Novigradskoj šumariji za isti broj manji. Novoosnovana šumarija Gola tada ima dva lugara u Goli (Petar Vinković i Martin Parag) i tri lugara u Ždali (Štefan Kranjčić, Josip Kuček i Martin Mihaldinec).

Prvi upravitelj šumarije u Goli je Leo Kadežavek, koji je na toj funkciji ostao sve do 1906. godine kada preuzima šumariju Bjelovar, a na njegovo mjesto dolazi Dragutin Wiethe, do tada upravitelj Novigradske šumarije.²¹

No, i prije osnivanja šumarije Gola, na području Prekodravlja su šumarske poslove obavljali šumari, odnosno lugari pa tako 1890. godine službu nadlugara u Goli vrši Stjepan Jakopović, dok su službujući lugari u to vrijeme u Goli Martin Parag, a u Ždali Mijo Furdek, Martin Mihaldinec i Andrija Gačeša. Ovakvo stanje zaposlenih je zadržano i naredne 1891. godine, a 1892. godine na području Prekodravlja šumarsku djelatnost obavljaju: nadlugar Stjepan Jakopović u Ždali, lugar Tomo Vuičić u Goli te Mijo Furdek, Šandor Pokec i Martin Parag kao lugari u Ždali. Godine 1893. Tomo Vuičić i Martin Parag su lugari u Goli te Petar Vinković, Josip Kuček i Bolto Lukačin lugari u Ždali. Nadlugar Stjepan Jakopović je 1893. godine u Ždali. Jakopović je bio nadlugar u Goli, a od 1892. godine u Ždali i definitivno je bio *prvi* prije Kadežaveka u svojstvu *upravitelja* Prekodravskih šuma, odnosno znamenitih Repaških šuma.²²

Nakon *Zakona o imovnim općinama u hrvatsko – slavonskoj vojnoj Krajini* iz 1873. godine, 25. travnja 1894. godine donijet je zakon *O uređenju zemljišnih zajednica* koji sadrži propise o gospodarenju šumama, o korištenju prihoda iz njih, a naročito izvanrednog prihoda. Zakon o šumama koji se u to vrijeme primjenjivao bio je austrijski Zakon

Tablica 2. Brojno stanje nadlugara i lugara kotarske šumarije Novigrad Podravski u Virju u razdoblju od 1885. do 1913. godine

Godina	Nadlugar	Lugar	Godina	Nadlugar	Lugar
1885.	2	26	1900.	1	10
1886.		19	1901.	1	10
1887.			1902.	1	10
1888.		18	1903.	1	10
1889.			1904.	1	10
1890.	1	11	1905.	1	10
1891.	1	11	1906.	1	10
1892.	1	11	1907.		10
1893.	1	15	1908.		
1894.	1	10	1909.		
1895.	1	10	1910.	3	7
1896.	1	10	1911.		
1897.	1	10	1912.		
1898.	1	10	1913.	3	7
1899.	1	10	1914.		

IZVOR: Hrvatski šumarski koledar za godine 1885. do 1913.

od 3. prosinca 1852. godine, koji se od 1. siječnja 1858. godine primjenjuje i na civilnu Hrvatsku, a 1860. godine i na Vojnu krajinu. Taj je zakon ostao na snazi sve do 1929. godine, kada na snagu stupaju novi jugoslavenski Zakona o šumama. Propašću Austro-ugarske monarhije, šumarska struka je tražila da šumama na hrvatskom teritoriju gospodari isključivo hrvatski dio novoosnovane Kraljevine SHS. Međutim, šumari u tome nisu uspjeli pa se vrhovna uprava tih šuma nalazila u tadašnjem Ministarstvu šuma i rudnika u Beogradu. Osnutkom Banovine Hrvatske 1939. godine, šume su izuzete iz kompetencije Ministarstva šuma i rudnika kao vrhovne uprave. Početkom Drugoga svjetskog rata područje Imovne općine Đurđevac pripada pod Nezavisnu Državu Hrvatsku, a šume koje se danas nalaze na području općine Virje bile su pod upravom šumarije Đurđevac. Nakon Drugoga svjetskog rata vlasnički odnosi u području šumarstva riješeni su 17. travnja 1947. godine, kada Sabor NR Hrvatske donosi *Zakon o proglašenju imovine zemljišnih zajednica i njima sličnih zajednica, te krajiških IO narodnom imovinom* (NN 36/1947.). Tim datumom završava postojanje imovnih općina, a šume i šumska zemljišta prelaze u nadležnost Ministarstva

21 IŠTVAN, Zvonimir: *Izložba razglednica Prekodravlja*. Gola: Općina Gola, 2016., 6.; *Hrvatski šumarski koledar* za godinu 1894., 229.

22 *Hrvatski šumarski koledar* za godine 1890. do 1893.

poljoprivrede i šumarstva. Šume se svrstavaju u tri kategorije i to prema značaju: šume saveznog, republičkog i lokalnog značaja. Sve tri kategorije šuma iskorištavane su prema *vlastitom* ili *općedržavnom planu*. Iste godine osniva se Šumsko gospodarstvo »Bilogora-Garjevica« (jedno od osam novoosnovanih šumskih gospodarstava u NR Hrvatskoj) i od tada pa nadalje svakih nekoliko godina dolazi do reorganizacija šumarstva uzrokovanih promjenama u političkoj, administrativnoj i privrednoj upravi države, a najmanje zbog samih potreba šumarstva. Godine 1948. djelatnost iskorištavanja se izdvaja iz djelatnosti šumarija i prelazi pod nadležnost drvne industrije. Već sljedeće godine ukidaju se Šumska gospodarstva i osnivaju se lokalna gospodarstva kao privredna poduzeća na teritoriju pripadajućeg kotarskog narodnog odbora Koprivnica. Osim u Koprivnici, poduzeća su osnivana i u Bjelovaru, Virovitici te Pakracu. Nije prošlo dugo vremena pa se već 1. srpnja 1950. godine ponovno organiziraju velika gospodarstva kao iz 1947. godine u koje šumarije ulaze kao teritorijalne jedinice. Naredne, 1951. godine, odlukom Privrednog republičkog savjeta o ujedinjavanju svih općenarodnih šuma pod jednim rukovodstvom, reorganizira se gospodarenje šumama zbog nejedinstvenosti i neravnoteženosti rukovođenja šumama prema značaju. Tada je provedena i nova organizacija šumarija te šumska gospodarstva prestaju biti privredna poduzeća, odnosno postaju ustanove sa samostalnim financiranjem pod rukovodstvom Glavne uprave za šumarstvo. Iduće 1952. godine, ukida se Glavna uprava za šumarstvo pa šumska gospodarstva postaju samostalna, najprije kao poduzeća, a zatim kao ustanove sa samostalnim financiranjem. Godine 1954., Izvršno vijeće NRH donijelo je Uredbu o ukidanju šumskih gospodarstava i Uredbu o osnivanju šumskih inspektorata, kao organa uprave za šumarstvo Sekretarijata za poslove narodne privrede NRH. Šumarije postaju kotarske privredne ustanove sa samostalnim financiranjem, ponovno se ukidaju velika gospodarstva iz 1947. i 1950. godine, a kontrolu zakonitosti i stručni nadzor vršio je kotarski šumarski inspektor. Prvog travnja iste godine formirana je u današnjim granicama Šumarija Đurđevac (osnovana još daleke 1889. godine), nakon ukidanja bivšeg Šumskog gospodarstva »Bilogora - Garjevica« Bjelovar, koja i danas gospodari najvećom površinom državnih šuma na području

Općine Virje. Godine 1955. slijedi uvođenje komunalnog sistema s granicama šumarija unutar Kotara, a 1956. godine uvode se upravni odbori u šumarijama u kojima su zastupljeni predstavnici vlasti.²³ Godinu dana kasnije, potpuno se odvaja iskorištavanje šuma iz šumarstva i prelazi u DIP-ove koji su bili dužni izvoditi sve vrste sječa, dok su se šumarije bavile uzgojnim radovima, zaštitom šuma, rasadničkom proizvodnjom i stručnim nadzorom u sječinama koje su izvodili DIP-ovi. Iduće 1958. godine, osnovan je Fond za unapređenje šumarstva (FUŠ) koji je omogućio prelijevanje sredstava iz šumarstva većim dijelom na krška područja, a manjim dijelom u drvnu industriju. Godine 1961. ponovo se osnivaju šumska gospodarstva (sada kao privredne organizacije s radničkim samoupravljanjem) u Bjelovaru, Križevcima, Koprivnici i Daruvaru na temelju Osnovnog zakona o šumama iz 1961. godine. Šumska gospodarstva su prema tom zakonu osnovana na temelju prirodnih i ekonomskih uvjeta. Tako osnovano *Poljoprivredno-šumsko gospodarstvo Koprivnica sa Sektorom poljoprivrede i Sektorom šumarstva* već 1964. godine razdvaja svoj sektor šumarstva na Pogon za šumarstvo Koprivnica i Pogon za šumarstvo Đurđevac. U sastavu tadašnjeg đurđevačkog Pogona djelovala je i Šumarija Đurđevac, koja je gospodarila šumama koje se danas nalaze na području Općine Virje. Iste godine dolazi do spajanja Šumskih gospodarstava Bjelovar, Daruvar i Križevci u novo Šumsko-poljoprivredno gospodarstvo »Mojica Birta« Bjelovar. Nakon četiri godine (1970.), ŠG Koprivnica i ŠG »Mojica Birta« Bjelovar osnivaju Zdručeno šumsko poduzeće Bjelovar, a 1974. godine na temelju Ustava formiraju se u okviru šumskih gospodarstava osnovne organizacije udruženog rada (OOUR-i), osim u Koprivnici i Đurđevcu gdje OOUR-i postaju Pogoni za šumarstvo, a šumarije Radne jedinice. Godine 1975. osnovana je Poslovna zajednica šumarstva i drvne industrije Bjelovar, u čiji sastav su ušla šumska gospodarstva Bjelovar, Koprivnica i Varaždin, a 1. rujna 1981. godine ŠG Koprivnica ulazi u sastav SOUR Bilokalnik Koprivnica. Nakon donošenja Zakona o šumama SR Hrvatske (NN 54/83.) od 23.12.1983. godine, šumama na području Općine Virje od 1. si-

²³ Za vrijeme kad je bio predsjednik skupštine općine Molve, autorov daljnji rođak, Ivan Ištvan je bio član upravnog odbora šumarije Repaš.

Slika 4. Šumska uprava (šumarija) Novigrad, upravljala je nekada sa šumama kojima danas gospodare četiri šumarije (kartu izradio: Davor Šalamon).

ječnja 1985. godine upravlja Šumsko gospodarstvo »Mojica Birta« Bjelovar, OOUR za uzgajanje i zaštitu šuma Koprivnica.

Zakonom o šumama od 5. listopada 1990. godine Sabor Republike Hrvatske osniva jedno javno poduzeće za obavljanje djelatnosti gospodarenja šumama i šumskim zemljištima u državnom vlasništvu. Temeljem čl. 7. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o šumama (NN 41/90.) osnivaju se »Hrvatske šume« - javno poduzeće za gospodarenje šumama i šumskim zemljištima u Republici Hrvatskoj, p. o. Zagreb, a prema čl. 43. spomenutog Zakona Poduzeće za šume počinje s radom od 1. siječnja 1991. godine. Prema čl. 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o šumama (NN 13/02.) javno poduzeće »Hrvatske šume« p. o. Zagreb preoblikovano je u trgovačko društvo. Shodno tome, od 8. travnja 2002. godine u RH djeluju »Hrvatske šume« d.o.o. u vlasništvu Republike Hrvatske sa sjedištem u Zagrebu. Tvrtka je organizirana na tri razine s Direkcijom u Zagrebu, 16 Uprava šuma Podružnica i 169 šumarija.²⁴

Privatnim šumama, odnosno šumoposjednicima od II. svjetskog rata pa do 2007. godine, pomoć u gospodarenju i unapređenju stanja njihovim šumama daju djelatnici šumarija na čijem području su se te šume nalazile. Godine 2007. osnovana je

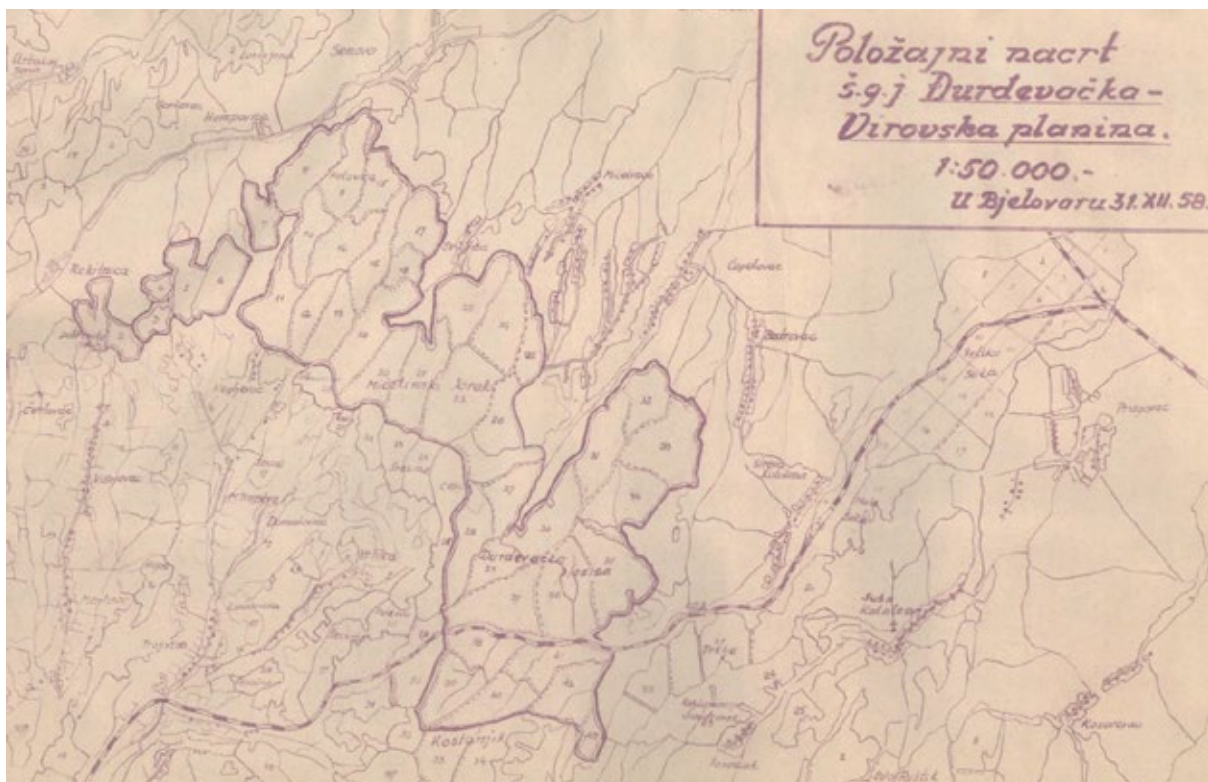
Šumarska savjetodavna služba koja preuzima ovlasti nad privatnim šumama s ciljem unapređenja njihovog stanja. Izmjenom Zakona o šumama (NN 124/2010.) ukida se Šumarska savjetodavna služba, a trgovačko društvo Hrvatske šume d.o.o. dužno je za šume šumoposjednika obavljati sve Zakonom određene radnje.²⁵

U svrhu unapređenja šuma u privatnom vlasništvu na području tadašnje općine Đurđevac, Narodni odbor istoimene općine osnovao je 23. veljače 1963. godine *Fond za unapređenje šuma u građanskom vlasništvu s pravilima fonda*. Cilj fonda je bio unaprijediti privatne šume kroz njihov uzgoj i umjereno iskorišćivanje. Prihode fonda su činili doprinosi vlasnika šuma s područja općine Đurđevac od sječe drvene mase za prodaju ili otuđivanje. Doprinos nije bio obvezujući ukoliko se posječena drvena masa koristila za vlastite potrebe ili darovanja za društveno korisne svrhe. Upravni odbor fonda, koji raspolaže sredstvima, ista može koristiti za unapređenje privatnih šuma, za stručne inspeksijske nadzore, za suzbijanje biljnih bolesti i štetnika te za ostale troškove fonda. Naročitu pozornost šumarsko osoblje mora voditi o neobraslom šumskom zemljištu, koje treba privesti određenoj kulturi.²⁶

24 IŠTVAN, Zvonimir: *Grofovija Repaš u Prekodravlju (I)* // *Po-dravski zbornik* 34/2008., Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 2008., 270.–276.; *Osnova gospodarenja za Gospodarsku jedinicu »Đurđevački Peski«* 1.1.2017.–31.12.2026.

25 Program gospodarenja šumama šumoposjednika, *Gospodarska jedinica »Bilogorske šume«* 1.1.2012.–31.12.2021.

26 *Glas Podravine* XV, 9 (23.2.1963.), 1.

Slika 5. Karta gospodarske jedinice "Đurđevačka-Virovska planina" iz 1958. godine (vl. UŠP Koprivnica).

STANJE DRŽAVNIH ŠUMA NA PODRUČJU OPĆINE VIRJE

Državnim šumama na području općine Virje gospodari poduzeće Hrvatske šume d.o.o. Zagreb, Uprava šuma Podružnica Koprivnica, šumarija Đurđevac i Uprava šuma Podružnica Bjelovar, šumarija Bjelovar. UŠP Koprivnica, šumarija Đurđevac na ovom području gospodari šumama koje pripadaju gospodarskoj jedinici »Đurđevačka Bilogora«²⁷ s odjelima 1–20 te dio odjela 21 i 22 ukupne površine 957,30 ha i »Đurđevački Peski« s odjelima 15–17 i dio odjela 18 (18a, b, c, e, i) površine 66,24 ha. UŠP Bjelovar, šumarija Bjelovar gospodari odsjekom 46c i dijelom odsjeka 124a koji spadaju u gospodarsku jedinicu »Bjelovarska Bilogora«.²⁸

Prvu osnovu gospodarenja državnim šumama na području općine Virje izradila je Sekcija za uređivanje šuma Bjelovar pod nazivom: Šumsko gospodarska osnova, šumsko gospodarska jedinica »Đurđevačka-Virovska planina« Šumarije Đurđevac, s važnošću od 1957. do 1976. godine. Terenski radovi izmjere izvršeni su tijekom 1952. godine na površini od 2797,33 ha.²⁹

Na promatranom području u državnim šumama najzastupljenija je šumska zajednica Submontanska bukova šuma s dlakavim šašem (*Carici pilosae – Fagetum sylvaticae* Pelcer 82). Ovu šumsku zajednicu karakterizira obična bukva kao dominantna vrsta, a uz nju dolaze i ostale vrste, najčešće grab i hrast kitnjak, rjeđe lipa, trešnja, klen i gorski javor. Zajednica dolazi na hladnijim položajima i sjenovitim padinama prema brojnim jarcima i tu je

27 Ova gospodarska jedinica nastala je 1971. godine spajanjem bivših gospodarskih jedinica »Ravnice« (odjeli 1-13) i »Đurđevačka-Virovska planina« (odjeli 14-18,20e-57 i 59-69, prije 1-43) te od novo otkupljenih privatnih površina. Virovska planina je obuhvaćala odjele od 8 do 19 s površinom od 746,67 ha.

28 Osnova gospodarenja za Gospodarsku jedinicu »Đurđevačka

Bilogora« 1.1.2009.–31.12.2018.; Osnova gospodarenja za Gospodarsku jedinicu »Đurđevački Peski« 1.1.2017.–31.12.2026.; www.hrsume.hr/fond.

29 Šumsko gospodarska osnova, šumsko gospodarska jedinica »Đurđevačka-Virovska planina« Šumarije Đurđevac, 1957.–1976.

Gospodarska jedinica	Obraslo	Neobraslo		Neplodno	Ukupno
		Proizvodno	Neproizvodno ha		
169 BJELOVARSKA BILOGORA (2013.)	63,19			1,31	64,50
179 ĐURĐEVAČKA BILOGORA (2009.)	927,40	6,89	5,36	17,65	957,30
181 ĐURĐEVAČKI PESKI (2017.)	37,73	28,11	0,17	0,23	66,24
UKUPNO:	1028,32	35,00	5,53	19,19	1088,04

Tablica 3. Stanje površina državnih šuma prema namjeni na području općine Virje

IZVOR: www.hrsume.hr/fond (28.5.2018.).

Slika 6. Prostorni razmještaj državnih šuma na području općine Virje (kartu izradio: Davor Šalomon).

Tablica 4. Stanje drvene zalihe i prirasta na području općine Virje u gospodarskoj jedinici "Bjelovarska Bilogora"

Vrsta drveća	Drvena zaliha		Prirast	
	m ³	%	m ³	%
Hrast kitnjak	4726	22,30	94	1,99
Obična bukva	11277	53,21	219	1,94
Obični grab	2869	13,54	63	2,20
Gorski javor	60	0,28	1	1,67
Klen	58	0,27	2	3,45
Obični bagrem	65	0,31	6	9,23
Divlja trešnja	34	0,16	1	2,94
OTB	648	3,06	11	1,70
Lipa	835	3,94	24	2,87
Crna joha	607	2,86	18	2,97
OMB	14	0,07		
UKUPNO:	21193	100,0	439	2,07
m ³ /ha	382		7,92	

IZVOR: Osnova gospodarenja za Gospodarsku jedinicu "Bjelovarska Bilogora" 1.1.2013.-31.12.2022.

Tablica 5. Stanje drvene zalihe i prirasta na području općine Virje u gospodarskoj jedinici "Đurđevačka Bilogora"

Vrsta drveća	Drvena zaliha		Prirast	
	m ³	%	m ³	%
Hrast kitnjak	29147	17,12	620	2,13
Obična bukva	90451	53,12	2672	2,95
Obični grab	22590	13,27	793	3,51
Gorski javor	793	0,47	28	3,53
Obični bagrem	2885	1,69	168	5,82
Divlja trešnja	2310	1,36	73	3,16
OTB	1257	0,74	54	4,30
Lipa	6718	3,95	265	3,94
Crna joha	2694	1,58	115	4,27
OMB	344	0,20	17	4,94
Smreka	220	0,13	14	6,36
O. bor	627	0,37	46	7,34
E. ariš	10226	6,01	582	5,69
UKUPNO:	170262	100,00	5447	3,20
m ³ /ha	335		10,72	

IZVOR: Osnova gospodarenja za Gospodarsku jedinicu "Đurđevačka Bilogora" 1.1.2009.-31.12.2018.

Tablica 6. Stanje drvene zalihe i prirasta na području općine Virje u gospodarskoj jedinici "Đurđevački Peski"

Vrsta drveća	Drvena zaliha		Prirast	
	m ³	%	m ³	%
Hrast lužnjak	725	23,73	29	4,00
Obični bagrem	237	7,76	11	4,64
Divlja trešnja	2	0,06		
Crna joha	563	18,43	14	2,49
O. bor	1123	36,76	47	4,19
C. bor	405	13,26	8	1,98
UKUPNO:	3055	100,00	109	3,57
m ³ /ha	174		6,20	

IZVOR: Osnova gospodarenja za Gospodarsku jedinicu "Đurđevački Peski" 1.1.2017.-31.12.2026.

Tablica 7. Stanje drvene zalihe i prirasta svih državnih šuma na području općine Virje

Vrsta drveća	Drvena zaliha		Prirast	
	m ³	%	m ³	%
Hrast lužnjak	725	0,37	29	0,48
Hrast kitnjak	33873	17,41	714	11,91
Obična bukva	101728	52,30	2891	48,22
Obični grab	25459	13,09	856	14,28
Gorski javor	853	0,44	29	0,48
Klen	58	0,03	2	0,03
Obični bagrem	3187	1,64	185	3,09
Divlja trešnja	2346	1,21	74	1,23
OTB	1905	0,98	65	1,08
Lipa	7553	3,88	289	4,82
Crna joha	3864	1,99	147	2,45
OMB	358	0,18	17	0,28
Smreka	220	0,11	14	0,23
O. bor	1750	0,90	93	1,55
C. bor	405	0,21	8	0,13
E. ariš	10226	5,26	582	9,71
UKUPNO:	194510	100,00	5995	
m ³ /ha	335		10,32	

IZVOR: Rekapitulacija tablica 4-6.

bukva izrazito konkurentna vrsta te postiže zavidne visine. U sloju grmlja koji je slabije razvijen dolaze lijeska, svib, likovac, brekinja i kupina. U sloju prizemnog rašća obilno je učešće šaša (*Carex pilosa*) po kojem je zajednica i dobila naziv. Ova šumska

zajednica čini preko 95% obrasle površine državnih šuma na području općine Virje, stoga ostale šumske zajednice nećemo ovdje niti spominjati.³⁰

STANJE PRIVATNIH ŠUMA NA PODRUČJU OPĆINE VIRJE

Privatnim šumama se do 2016. godine, kada je donesen *Program gospodarenja za gospodarsku jedinicu »Repaš-Đurđevac«*,³¹ na području općine Virje i nije gospodarilo, odnosno nije bilo programa gospodarenja. Provodili su se, ali uglavnom nisu, samo uzgojni radovi i sanitarne sječe prema nužnoj doznaci stabala koju su radili djelatnici šumarije Đurđevac. Što se tiče stanja površina šuma i šumskog zemljišta šumoposjednika u gospodarskoj jedinici »Repaš-Đurđevac«, ona je određena na temelju podataka dobivenih od Državne geodetske uprave za katastarske općine obuhvaćene ovom gospodarskom jedinicom, odnosno Programom gospodarenja. U Programu su obuhvaćene sve katastarske čestice koje se vode kao kultura šuma i u privatnom su posjedu te katastarske čestice koje nisu kultura šuma, ali se nalaze u kompleksu šume i obrasle su suvislom šumskom vegetacijom (oranica, livada, pašnjak, voćnjak, vinograd i ostale kulture).³²

Ovakvim načinom obrade katastarskih čestica došlo se do podatka da na području općine Virje trenutno ima 1044,82 ha šuma i šumskog zemljišta na četiri katastarske općine i to u katastarskoj općini Hampovica 375,99 ha, Miholjanec 227,76 ha, Šemovci 223,46 ha i Virje 217,61 ha.

Karakteristika svih površina šuma šumoposjednika na području cijele gospodarske jedinice pa tako i na području općine Virje je veliki broj

30 Osnova gospodarenja za Gospodarsku jedinicu »Đurđevačka Bilogora« 1.1.2009.-31.12.2018.

31 Ovaj Program predstavlja prvo organizirano gospodarenje šumama i šumskim zemljištima šumoposjednika u katastarskim općinama: Čepelovac, Delovi, Đurđevac I, Đurđevac II, Gola, Gotalovo, Hampovica, Hlebine, Javorovac, Kalinovac, Lijepa Greda, Mičetinac, Miholjanec, Molve, Novačka, Novigrad Podravski, Novo Virje, Plavšinc, Severovci, Sigetec, Sveta Ana, Šemovci, Virje i Ždala. Program je izradila firma Salix-Plan iz Zagreba tijekom 2015. godine, a vrijeme važenja Programa je od 1.1.2016. do 31.12.2025. godine.

32 Program gospodarenja šumama šumoposjednika, Gospodarska jedinica »Repaš-Đurđevac« 01.01.2016.-31.12.2025.

Tablica 8. Površine privatnih šuma i šumskih zemljišta na području općine Virje po katastarskim općinama

Općina	Katastarska općina	Površina (ha)
Virje	Hampovica	375,99
	Miholjanec	227,76
	Šemovci	223,46
	Virje	217,61
	UKUPNO:	1044,82

IZVOR: Program gospodarenja šumama šumoposjednika, Gospodarska jedinica "Repaš-Đurđevac" 1.1.2016.Đ 31.12.2025.

posjednika s malim površinama posjeda. Tako od ukupne površine gospodarske jedinice, koja iznosi 3748,82 ha, čak 65% su površine posjeda do jednog hektara. Te površine su u posjedu 8313 posjednika što čini 91% svih posjednika u cijeloj gospodarskoj jedinici. Gospodarska jedinica podijeljena je na 76 odjela i 94 odsjeka, a na području današnje općine Virje nalaze se odjeli: dio odjela 28,35-41 i 52-64.³³

Tablica 9. Struktura površina po kulturama u katastarskim općinama na području općine Virje

Katastarska općina	Šuma	Oranica	Livada	Pašnjak	Vinograd	Voćnjak	Ostale kulture	Ukupno
	ha							
Hampovica	248,21	55,29	65,45		4,38	2,61	0,05	375,99
Miholjanec	157,80	18,44	46,11		4,42	0,99		227,76
Šemovci	164,09	9,13	44,72		3,47	1,88	0,17	223,46
Virje	213,21	22,39	41,22	0,27	4,49	0,94	0,47	282,99
Ukupno:	783,31	105,25	197,50	0,27	16,76	6,42	0,69	1110,20

IZVOR: Program gospodarenja šumama šumoposjednika, Gospodarska jedinica ČRepaš-Đurđevac 1.1.2016.Đ31.12.2025.

Osim ove gospodarske jedinice, šumama šumoposjednika na promatranom području u manjem obimu gospodari i šumarija Bjelovar s gospodarskom jedinicom »Bilogorske šume« s pripadajućim dijelovima odjela 14-17 uz naselja Donje Zdjelice i Jabučeta. Program gospodarenja gospodarskom jedinicom »Bilogorske šume« ima važnost od 1.1.2012. do 31.12.2021. godine.³⁴

U nastavnom prikazu površina privatnih šuma na području općine Virje u izračun nisu uključene

površine šuma na dijelu katastarske općine Zdelice, a koje pripadaju općini Virje. U programu gospodarenja za taj dio šuma nema iskaza površina tako da je površina šuma šumoposjednika na području općine Virje veća, ali je zbog velikog broja čestica te nepoklapanja granica čestica s granicama odsjeka do tog podatka vrlo teško doći. Zato je u prikazu površina predstavljeno stanje iz programa za gospodarsku jedinicu »Repaš-Đurđevac«.

Iz tablica 7 i 10 vidljivo je da je stanje drvene zalihe u državnim šumama 194510 m³ (335 m³/ha), dok je stanje u privatnim šumama znatno nepovoljnije i iznosi 260218 m³ (249 m³/ha). Dakle, u državnim šumama je drvena zaliha veća za 86 m³/ha ili 34,5% od drvene zalihe u privatnim šumama. Ista situacija je i s prirastom koji je u državnim šumama za 2,6 m³/ha (33,7%) veći nego u privatnim šumama gdje iznosi 7,72 m³/ha.

Pogledamo li iz navedenih tablica i učešće pojedinih vrsta drveća u drvnjoj zalihi, vidljivo je da u državnim šumama dominira obična bukva s 101728

m³/ha ili 52,3%, zatim hrast kitnjak s 33873 m³/ha ili 17,4% te obični grab s 25459 m³/ha ili 13,1%. Razvidno tome i gore spomenuti prirast se akumulira prvenstveno na bukvi, grabu i kitnjaku.

U slučaju privatnih šuma situacija je sasvim drugačija. Ovdje preko 30% drvene zalihe otpada na lipu (78269 m³), zatim na bagrem 19% (49448 m³) te na kraju običnu bukvu s nešto više od 16% (42285 m³). Ovdje je akumulacija prirasta najveća u bagremu.

Usporedimo li stanje drvene zalihe i prirasta u državnim i privatnim šumama dolazimo do zaključka da su državne šume kvalitetnije, s većom drvnom zalihom, s povoljnijim učešćem kvalitetni-

33 Program gospodarenja šumama šumoposjednika, Gospodarska jedinica »Repaš-Đurđevac« 01.01.2016.–31.12.2025.

34 Program gospodarenja šumama šumoposjednika, Gospodarska jedinica »Bilogorske šume« 1.1.2012.–31.12.2021.

Tablica 10. Stanje drvene zalihe i prirasta u privatnim šuma na području općine Virje

Vrsta drveća	Drvena zaliha		Prirast	
	m ³	%	m ³	%
Hrast lužnjak	639	0,25	9	1,41
Hrast kitnjak	14917	5,73	234	1,57
Obična bukva	42285	16,25	987	2,33
Obični grab	40727	15,65	1121	2,75
Gorski javor	2886	1,11	94	3,26
Mlječ	5541	2,13	145	2,62
Klen	3548	1,36	88	2,48
Obični bagrem	49448	19,00	2248	4,55
Divlja trešnja	2700	1,04	64	2,37
OTB	9971	3,83	270	2,71
Lipa	78269	30,08	2520	3,22
Crna joha	6537	2,51	191	2,92
OMB	2176	0,84	75	3,45
OC	574	0,22	18	3,14
UKUPNO:	260218	100,00	8064	3,10
m ³ /ha	249		7,72	

IZVOR: Program gospodarenja šumama šumoposjednika, Gospodarska jedinica "Repaš-Đurđevac" 1.1.2016.-31.12.2025.

Slika 7. Predproljetni ugođaj u bukovoj šumi (snimio: Z. Ištvan, 17.1.2018.).

jih vrsta drveća te akumulacijom prirasta na istim tim vrstama drveća.

Što se tiče površine državnih (1088,04 ha) i privatnih šuma (1044,82 ha) na području općine Virje, situacija je neznatno povoljnija za privatne šume,³⁵ no iz gore navedene analize drvene zalihe i prirasta vidljivo je da su državne šume puno kvalitetnije, jer više prirašćuju i prirast se akumulira na kvalitetnijim vrstama drveća.

ŽELJEZNIČKA POSTAJA VIRJE I OTPREMA DRVNIH SORTIMENATA VAGONIMA

Prvi vlak kroz Virje i željezničku postaju prošao je 9. prosinca 1909. godine nakon što je izgrađena pruga na relaciji Kloštar Podravski – Virje i službeno predana na upotrebu 4.12.1909. godine. Nastavak pruge od Virja do Koprivnice izgrađen je u naredne tri godine i predan na službenu upotrebu 9. studenoga 1912. godine. Dana 2. svibnja 1945. godine Nijemci su srušili zgradu željezničke postaje, a ondašnje skladište virovskog obrtnika Valenta Ciganovića pretvoreno je u prostor za privremeno obavljanje prometa prugom. Nova zgrada željezničke postaje Virje izgrađena je 1956. godine na mjestu gdje se i danas nalazi, a na mjestu porušene postaje izgrađen je skladišni objekt.³⁶

Željeznička postaja Virje imala je veliki značaj za razvitak ovog kraja nakon njenog puštanja u promet 1909. godine. Sve do tog trenutka vrlo važnu ulogu je imala jedna postaja u Prekodravlju, željeznička postaja Gola, koja je bila u funkciji od 1868. do 1951. godine, a izgradilo ju je Društvo južnih željeznica Mađarske na trasi pruge Barcs – Murakerestúr.³⁷

Već sljedeće, 1910. godine počela je izgradnja uskotračne konjske pruge od Gabajeva Grede preko Molva do Virja radi iskorištavanja šuma koje se tada sijeku u šumskim predjelima Gabajeva Greda i

35 U stanje površina privatnih šuma nisu uključene površine kojima gospodari šumarija Bjelovar po Programu gospodarenja šumama šumoposjednika za gospodarsku jedinicu »Bilogorske šume«, a što je pojašnjeno ranije u tekstu.

36 MATIŠIN, Martin: *Virje na kraju XX. stoljeća*. Virje: Zavičajni muzej Virje, 2000., 52–53.; MADJER, Blaž: Časti i dobru zavičaja. Zagreb: 1937., 382.–383.

37 IŠTVAN, Zvonimir: Željeznička postaja Gola.// Podravski zbornik 44/2018., Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 2018.

Slika 8. Željeznička postaja Virje i stovarište s kojeg su otpremani vagoni s drvnim sortimentima proizvedenim u šumariji Repaš (snimili dronom: Alan Novkinić i Zvonimir Ištvan, 9.4.2018.).

Sušinski berek. Na javnom nadmetanju koje je održano 10. studenoga 1909. godine pri Đurđevačkoj imovnoj općini u Bjelovaru, prodana je čestica »Gabajeva Greda« sa 9372 hrastova stabla, procijenjena na 1.237.516 K, dostala je »Neuschlossova paropila i tvornica tanina« d. d. u Našicama za 1.425.000 K.³⁸

Upravo je to poduzeće gradilo spomenutu prugu što se vidi iz dopisa kojeg je Treza Ištvan s kućnog broja 656 u Molvama (danas Gornja Šuma 29) primila 15. kolovoza 1910. godine. Tim dopisom Općinsko poglavarstvo u Molvama istu izvješćuje da: *Usljed odluke kr. županijske oblasti u Belovaru od 9. kolovoza 1910. broj 17698 obavješćujete se da ošteta za uporabu Vašeg zemljišta na vrijeme od 5 god. računajuć od 1.8.1910. u svrhu izgradnje uzkotračne industrijske konjske željeznice iz Virja u šumu Gabajeva greda u korist tvrdke Neuschloss tvornica tanina i paropila d. d. u Sušine Gjurgjenovac – iznaša 76 K (kruna) i 80 fl. (filira) koju svotu je dužna spomenuta tvrdka prije nego li započne s radom položiti kod ovog opć. poglavarstva u svrhu isplate Vama.* Iz dopisa još saznajemo da je procjena na zemljištu izvršena 23. srpnja 1910. godine te da je tvornica spremna platiti i više od procijenjenog iznosa.³⁹ O postojanju ove uskotračne pruge govori i podatak iz jednog kazivanja u Molvama koje je zabilježio poznati etnolog, dr. Ivan Ivančan iz Molva,

istražujući kulturnu tradiciju ovoga kraja. Ivančan je zabilježio: *... V Gornji Šumi se je seklo drvo. Zna te ono debelo.hrastova šuma. I bil je tu glajs, kak je ovaj kanal tu od Gornje Šume. Tu je išla ta, tračnice su išle. Štreka je išla i doma su vozili to drvo iz Gornje Šume u Virje na stanicu. Ja sam čul od staroga Kranca. Oni su celu zimu tam bili. Na danu su tovarili, u Virju, radnici su bili. ... Kak so konji dopelali štrekom rasta z Gornje Šume, tu smo jednoga deli, klado, jednu tu, a jednu gore, na te dve. I mi smo slobodno ispod toga hodali kak e bilo debelo drvo. Na vagon su po kladu narivali v Gornji Šumi, a kočijaš je taj koj je konja teral, on se neje videl kak je klada bila velika.*⁴⁰ I slikar Mijo Kovačić iz Gornje Šume sjeća se kazivanja svoje majke Ane da su hrastovi trupci, koji su sječeni u Gornjoj Šumi, vagonima vučenim konjima odvoženi u Virje.⁴¹

Nakon izgradnje drvenog mosta na Dravi kod Repaša 1960. godine, a zbog svoje blizine, željeznička postaja Virje imala je značajnu ulogu za otpremu i izvoz trupaca te ogrjevnog drveta iz šuma kojima je gospodarila šumarija Repaš iz Prekodravlja. Već je 5. siječnja 1965. godine sklopljen ugovor između šumarije Repaš i željezničke postaje Virje za korištenje 728 m² površine centralnog stovarišta. Ugovor su na godinu dana potpisali tadašnji šef stanice

38 <http://www.sumari.hr/sumlist/190912.pdf>, 482. (5.6.2013.).

39 Spomenuti dopis je privatno vlasništvo autora ovog teksta.

40 IVANČAN, Ivan: *Narodni plesni običaji podravine 1*, Zagreb: KPS Hrvatske, 1989., 202–203.

41 Kazivač: KOVAČIĆ, Mijo (1935.): *Gornja Šuma 20*, Molva (21.8.2018.).

Slika 9. Ručni utovar hrastovih trupaca u vagone na glavnom stovarištu u Virju. Na fotografiji su radnici šumarije Repaš prilikom utovara 70-tih godina 20. stoljeća (vl. Z. Ištvan, Molve).

Slika 10. Kućica u Kolodvorskoj ulici broj 64 u Virju iz koje je vršen utovar i otprema vagona za potrebe šumarije Repaš (snimio: Z. Ištvan, 24.8.2018.).

Slika 11. Vagoni s grabovim višemetarskim ogrjevnim drvetom na postaji Virje spremni za otpremu (snimio: Z. Ištvan, 30.5.2007.).

Tablica 11. Otprema vagona s glavnog stovarišta Virje u razdoblju od 1984. do 2008. godine

Godina	Mjeseci u godini												Ukupno
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
1984.	23	45	33	41	18	17	33	42	21	32	17	26	348
1985.	8	37	35	23	15	17	23	20	19	20	37	56	310
1986.	61	32	29	42	14	14	49	31	50	16	12	15	365
1987.	8												8
1988.	5	28	35	21	26	21	30	20	8	18	18		230
1989.		26	23	8	6								63
1990.	18	17	29	25	25	27	36	35					212
1991.	24	40	41	44	79	49	29	19					325
1992.				3	2	21	6	6					38
1993.	16	17	12	15	15	14	26					12	127
1994.	7	2	29	26									64
1995.	11	14	26	25	25	36			1				138
1996.				32	7	4	27	12	11	9	10	7	119
1997.		10	8	11	6	3	6	24	30	5	13	8	124
1998.	12	13				8				3	2	4	42
1999.										2			2
2000.		4	8										12
2001.	2	3	5	10	4	2	4	3	9	3		2	47
2002.		2											2
2003.		4	4	2									10
2004.	4			2							2	14	22
2005.		4		2	2	2							10
2006.													0
2007.					16	16	30	5	12	11	8		98
2008.		10			8	10	13			8	8		57
Ukupno:	199	308	317	332	268	261	312	217	160	128	127	144	2773

IZVOR: Knjiga vagona Šumarije Rapaš (1984.-2008.)

Đuro Ogrizović i upravitelj šumarije Rapaš, Miloš Petrović.⁴²

Šumsko gospodarstvo Koprivnica, OOUR Đurđevac i Poljoprivredna zadruga Virje potpisali su 21. kolovoza 1978. godine *Ugovor o naplatnom prijenosu prava korištenja* za katastarsku česticu 8611/3 u katastarskoj općini Virje za skladištenje, utovar i istovar drvnih sortimenata. Na temelju tog ugovora uknjiženo je pravo služnosti na spomenutoj čestici za Šumsko gospodarstvo ili slijednika. Riječ je o čestici koja se nalazi između pruge i sadašnje zgrade PZ Virje, odnosno između pruge i odvojka pruge za nekadašnji Peršićev mlin.⁴³

U šumariji Rapaš čuva se *Knjiga vagona* u koju je u razdoblju od 1984. do 2008. godine upisivana otprema vagonima po datumu, broju vagona, kupcu, odredišnoj postaji te količini i vrsti sortimenata koji su otpremani.

Prvi vagon u ovom razdoblju upućen je 9.1.1984. godine iz Virja u Bosanski Novi (BiH) s trupcima hrasta i jase na u količini od 29,35 m³, a zadnji vagon iz šumarije Rapaš je upućen 28.11.2008. godine u Palmanovu (Italija) s hrastovim višemetarskim ogrjevnim drvom u količini od 40,24 m³.

U razdoblju od 24 godine (1984.-2008.) ukupno je otpremljeno 2773 vagona. Najviše vagona je otpremljeno 1986. godine (365), a najmanje 1999. i 2002. godine (po dva vagona), dok 2006. godine nije otpremljen niti jedan. Najviše vagona tijekom godine u promatranom razdoblju otpremljeno je u mjesecu travnju (332), a najmanje ih je otpremljeno tijekom studenoga (127). Naj-

više vagona u jednom mjesecu otpremljeno je tijekom svibnja 1991. godine (79) s ukupno 2140,24 m³ od čega 103,28 m³ rudnog drva hrasta u 5 vagona i 2036,96 m³ pilanske oblovine kanadske topole u 74 vagona.⁴⁴

Otpremu vagona s glavnog stovarišta u Virju vršio je i autor ovog teksta od 22.3.1994. do 20.3.2000. godine i u tom je razdoblju otpremio ukupno 417 vagona. Od toga je najviše vagona otpremljeno 1997. godine (124), a najmanje 1999. godine (2). Tijekom jedne godine najviše je otpremljeno u travnju 1996. (32), a najmanje u listopadu 1995., jedan vagon. U razdoblju od 7 godina najviše je vagona otpremljeno tijekom mjeseca travnja (91), a najmanje tijekom siječnja (12).⁴⁵

42 Arhiva šumarije Rapaš.

43 www.katastar.hr (10.2.2012.).

44 Knjiga vagona Šumarije Rapaš (1984.-2008.), uvid: 22.7.2018.

45 Knjiga vagona Šumarije Rapaš (1984.-2008.), uvid: 22.7.2018.

VIROVSKI PARK

Virovski park ili park oko župne crkve jedina je i vrlo značajna parkovna površina u mjestu Virje i zbog toga joj kao takvoj treba posvetiti posebnu pozornost, kako na njen nastanak, trenutno stanje, ali još više na njen razvoj i opstanak. S površinom od oko 1,5 ha najveća je parkovna površina u Virju.

Park je davne 1910. godine osmislio i zasadio Lambert Žerdik (Češka 1846. – Virje 1924.), nadšumar, šumarski nadzornik i savjetnik koji je službovao od Varaždina pa sve do Donjeg Miholjca. Bilježio je i objavljavao tekstove i izvješća s područja šumarstva i lovstva, a u Virje je stigao nakon umirovljenja. Tu je živio kod kćeri koja je bila udana za poznatog ljekarnika Jansona. Žerdik je osmislio park u francuskom stilu, ograđen željeznom kovanom ogradom i žicom kako domaće životinje ne bi ulazile u njega i oštetile zasađene biljke. Park je imao plinsku rasvjetu s kandelaberima i za ono vrijeme je bio vrlo moderan što je vidljivo s mnogih starih razglednica.⁴⁶

U čast šumaru Žerdiku i pothvatu koji je učinio, a povodom 90. godišnjice njegovog rođenja, Družba Braća Hrvatskoga Zmaja, Zmajski stol u Križevcima je 14. prosinca 2014. godine otkrio spomen ploču uz parku na pročelju *Stare škole*.⁴⁷

Zadnjih godina park doživljava određene promjene koje se primjećuju u zamjeni dotrajalih, posušenih ili oštećenih vrsta drveća, uređuju (asfalti-

Slika 12. Spomen ploča Lambertu Žerdiku na pročelju *Stare škole* (snimio: Z. Ištvan, 8.2.2015.).

raju se baš ovih mjeseci) se šetnice, postavljene su biste uglednih Virovaca kao i dječje sprave za igranje i još niz drugih promjena. Ono što je još uočljivo je sadnja većeg broja crnogoričnog drveća, posebno u dijelu parka ispred stare škole i prema Gajevoj ulici. Iako ovo drveće tijekom cijele godine izgleda vitalno i dekorativno te zahtjeva manje pažnje u svom uzgoju, ono je u ovim našim prostorima ipak alohtono i podložno sve češćim napadima invazivnih vrsta biljnih štetnika pa ga je i teže za održati. Trebalo bi ipak razmisliti o sadnji domaćih listopadnih biljaka, a posebno bi trebalo voditi brigu o izvornosti biljnog materijala kojeg je zasadio Žerdik i na taj način revitalizirati i održavati ovaj park za neke nove generacije koje dolaze.

ZAKLJUČAK

Šumarstvo na području Virja ima dugu tradiciju što je vidljivo iz gore navedenih činjenica. Nekada puno većom površinom od današnje, šume su pružale zaklon i sigurnost, bile su *dućan* građevnog materijala i ogrjevnog drva, ali i bogat izvor hrane. U njih se zadiralo kada je bilo nužno radi izgradnje kuće, gospodarske zgrade, društvenog doma ili crkve. Šuma je oduvijek bila poput škrinje s blagom, u kojoj uvijek ima kad je potrebno i slobodno se uzme. Uglavnom se iz šume više uzima nego joj se vraća, a ona nanovo raste i biva darežljiva. No, da bi šuma davala svoj maksimum potrebna je dobronamjerna i stručna intervencija čovjeka. Mnogo je šumara u minulih 145 godina brinulo o šumama ovog kraja i upravo su zahvaljujući njima i njihovoj stručnosti ostale ovakve kakve ih danas imamo. S puno većom drvnom zalihom po jedinici površine, ali i s kvalitetnijim sastojinama i povoljnijim omjerom zastupljenosti pojedinih, komercijalno vrjednijih vrsta drveća. Neki od mnogobrojnih šumara su rođeni ovdje, neki su se pak po službenoj dužnosti ili igrom sudbine zatekli na ovim prostorima iz sasvim drugih krajeva ne samo naše domovine, već i drugih država. Svima njima trebamo biti zahvalni na njihovom radu i trudu što su nam ostavili ovakvu povijest i šumsko bogatstvo. Svakako zaslužuju jedan poseban rad u nekom od idućih brojeva *Zbornika*.

46 PODRAVEC, Dražen: *Sveučilišni profesor, hrvatski zoolog i hidrobiolog Ivo Matonićkin i njegovo djelo.* // *Podravina* 29/2016., Koprivnica: Meridijani, 2016., 180.–182.

47 <http://dbhz.hr/?p=1646> (16.12.2014.).

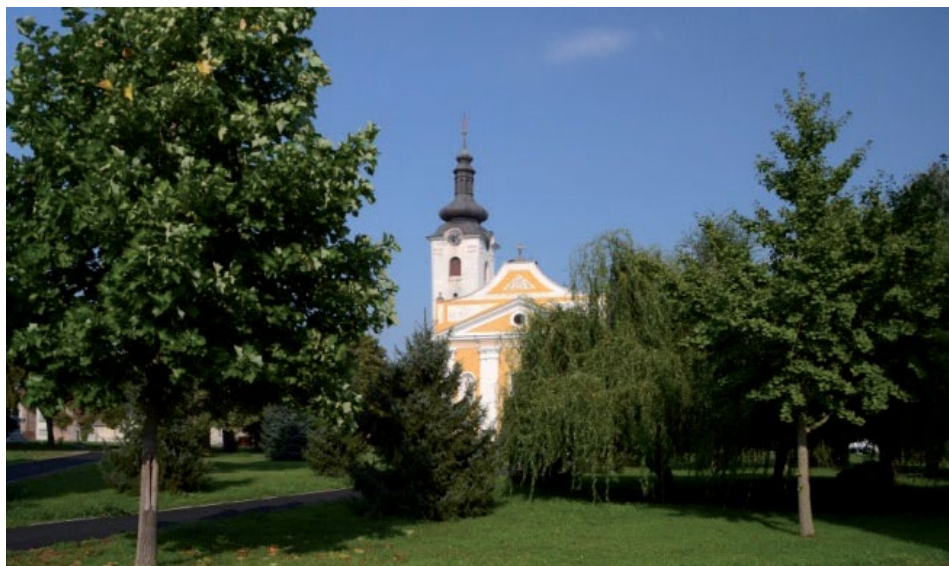
Slika 13. Pogled na virovski park koji je formiran daleke 1910. godine (snimili dronom: Alan Novkinić i Zvonimir Ištvan, 9.4.2018.).

Slika 14. Pogled na Staru školu i dio parka u kojem su zasađene nove sadnice divljeg kestena (snimio: Z. Ištvan, 8.2.2015.).

Slika 15. Nekoliko detalja iz virovskog parka (snimio: Z. Ištvan, 5.9.2018.).

Slika 16.-19. Nekoliko detalja iz virovskog parka (snimio: Z. Ištvan, 5.9.2018.).

LITERATURA

1. BARANAC, Slobodan: Šumsko gospodarstvo imovnih opština. Beograd: Ministarstvo šuma i rudnika, 1933.
2. BIŠKUP, Josip: *Hrvatski šumarski životopisni leksikon*, knjiga 2 (G-K). Zagreb: Tutiz Leksika 1987.
3. CIK, Nikola: *Ekohistorija Đurđevca i Virja u drugoj polovini 18. stoljeća*. Đurđevac: Meridijani, 2016.
4. CVEKAN, Paškal: *Virje*. Virje: Župni ured Virje, 1976.
5. HRVATSKI ŠUMARSKI KOLEDAR za godine 1885. do 1913.
6. IŠTVAN, Zvonimir: *Grofovija Repaš u Prekodravlju (I.)* // Podravski zbornik 34/2008., Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 2008.
7. IŠTVAN, Zvonimir: *Izložba razglednica Prekodravlja*. Gola: Općina Gola, 2016.
8. IŠTVAN, Zvonimir: *Željeznička postaja Gola* // Podravski zbornik 44/2018., Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 2018.
9. IVANČAN, Ivan: *Narodni plesni običaji podravine 1*, Zagreb: KPS Hrvatske, 1989.
10. KUZMIĆ, Gustav: *Spomenica župe Virje*. Virje: Općina Virje, 1999.
11. MADJER, Blaž: *Časti i dobru zavičaja*. Zagreb: 1937.
12. MATIŠIN, Martin: *Civilna uprava od 1871. do 1945.* // *Virje na razmeđu stoljeća IV*, Virje: Zavičajni muzej Virje, 1991.
13. MATIŠIN, Martin: *Virje na kraju XX. stoljeća*. Virje: Zavičajni muzej Virje, 2000.
14. PODRAVEC, Dražen: *Sveučilišni profesor, hrvatski zoolog i hidrobiolog Ivo Matoničkin i njegovo djelo* // *Podravina* 29/2016., Koprivnica: Meridijani, 2016.
15. *STO GODINA ŠUMARSTVA BILOGORSKO PODRAVSKE REGIJE*. Bjelovar: Združeno šumsko poduzeće Bjelovar, 1974.
16. VALENTIĆ, Mirko: *Hrvatska na tajnim zemljovidima 18. i 19. stoljeća – Đurđevačka pukovnija*: Hrvatski institut za povijest, Zagreb – 2003.

IZVORI

1. Arhiva šumarije Repaš.
2. Glas Podravine XV, 9 (23.2.1963.).
3. Knjiga vagona Šumarije Rapaš (1984.–2008.).
4. Lovačko-ribarski viestnik IV, 8 (kolovoz 1895.).
5. Osnova gospodarenja za Gospodarsku jedinicu »Bjelovarska Bilogora« 1.1.2013.–31.12.2022.
6. Osnova gospodarenja za Gospodarsku jedinicu »Đurđevačka Bilogora« 1.1.2009.–31.12.2018.
7. Osnova gospodarenja za Gospodarsku jedinicu »Đurđevački Peski« 1.1.2017.–31.12.2026.
8. Program gospodarenja šumama šumoposjednika, Gospodarska jedinica »Bilogorske šume« 01.01.2012.–31.12.2021.
9. Program gospodarenja šumama šumoposjednika, Gospodarska jedinica »Repaš-Đurđevac« 01.01.2016.–31.12.2025.
10. Spomenica župe Novigrad Podravski.
11. Spomenica župe Virje.
12. Status animarum župe Novigrad Podravski.
13. Šumsko gospodarska osnova, šumsko gospodarska jedinica »Đurđevačka-Virovska planina« Šumarije Đurđevac, 1957.-1976.

INTERNET

14. <http://www.sumari.hr/sumlist/190912.pdf>, 482. (5.6.2013.).
15. <http://sumlist.sumari.hr/188102.pdf> (26.2.2015.).
16. <http://sumlist.sumari.hr/188305.pdf> (31.7.2018.).
17. <http://dbhz.hr>
18. www.hrsume.hr/fond (28.5.2018.).
19. www.katastar.hr
20. www.sumari.hr

ZAHVALA

Hvala kolegama Marku Barkiću, Željku Hrženjaku, Alanu Novkiniću, Damiru Pošti, Davoru Šalamonu, Daliboru Štorgi i Dariu Vincekoviću na pomoći pri prikupljanju podataka, snimanju fotografija i izradi karata.